

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY A KULTURY

**ROZVOJ OSOBNOSTI DÍTĚTE PROSTŘEDNICTVÍM
HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Tonárová

Učitelství pro mateřské školy, obor předškolní a mimoškolní pedagogika

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Daniela Mandysová

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce paní Doc. PaedDr. Daniele Mandysové za odborné vedení, připomínky a rady, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce. Také jí děkuji za trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat, svému příteli a rodině za trpělivost a psychickou podporu při psaní bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	3
1 OSOBNOST	4
1.1 POJEM OSOBNOST	4
2 HUDEBNÍ VÝVOJ DÍTĚTE V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ	5
2.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE	5
2.2 PRŮBĚH HUDEBNÍHO VÝVOJE	5
2.2.1 Prenatální období	5
2.2.2 Kojenecké období	7
2.2.3 Batolecí období	10
2.2.4 Předškolní období	11
3 HUDEBNÍ VÝCHOVA JAKO SOUČÁST RVP PV	14
3.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO	14
3.1.1 Zpěv	14
3.1.2 Pohyb	14
3.1.3 Hra na nástroje	15
3.1.4 Poslech	15
3.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	16
3.2.1 Jazyk a řeč	16
3.2.2 Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace	17
3.2.3 Sebepojetí, city a vůle	17
3.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ	18
3.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST	19
3.5 DÍTĚ A SVĚT	19
4 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	21
4.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI	21
4.1.1 Volba písní v mateřské škole	22
4.1.2 Dechová cvičení	22
4.1.3 Držení těla, pěvecký postoj	23
4.1.4 Nácvič písní v mateřské škole	23
4.2 HUDEBNĚ-POHYBOVÉ ČINNOSTI	25
4.2.1 Nabídka hudebně-pohybových činností	26
4.3 POSLECHOVÉ ČINNOSTI	34
4.3.1 Nabídka poslechových činností	35
4.4 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI	38
4.4.1 Hra na Orffovy nástroje	41
ZÁVĚR	49
RESUMÉ	50
SEZNAM LITERATURY	51
INTERNETOVÉ ZDROJE	53
SEZNAM OBRÁZKŮ	I

ÚVOD

V bakalářské práci se budu zabývat rozvojem osobnosti dítěte prostřednictvím hudebních činností v mateřské škole. Toto téma jsem si vybrala, jelikož dle mého názoru se hudební výchova v mateřských školách již tolik neobjevuje.

Cílem bakalářské práce je poskytnout nabídky hudebních činností, které slouží k rozvoji osobnosti dítěte. Kromě rozvoje hudebních dovedností, jako jsou intonace, melodie, smysl pro rytmus, smysl pro barvu tónu či poslech hudby, dokážou hudební činnosti rozvíjet fantazii, představivost, vnímání, mluvní pohotovost, kooperaci s vrstevníky či pohybové dovednosti Hudební činnosti nás mohou také seznámit s hudební kulturou jiných zemí.

Bakalářskou práci jsem rozdělila do čtyř základních kapitol. První kapitola nese název „Pojem osobnost“. V této kapitole se dočtete podrobný popis osobnosti a jeho význam.

Druhá kapitola „Hudební výchova v jednotlivých věkových kategoriích“ je zaměřená na hudební vývoj dětí od prenatálního věku až po předškolní věk. Ve třetí kapitole se zabývám Rámcovým vzdělávacím programem z hlediska cílů hudebních činností. Je zde uvedena i vzdělávací nabídka pro dané oblasti. Ve čtvrté kapitole se zabývám hudebními činnostmi v mateřské škole, které rozvíjí hudební dovednosti předškolního dítěte. Zde se také nachází jednoduché partitury pro instrumentální činnosti. V podkapitole „Poslechové činnosti“ uvádím různé hry na rozvoj osobnosti.

1 OSOBNOST

1.1 POJEM OSOBNOST

Pojem osobnost se v prostém jazyce užívá jako charakteristika neboli hodnocení daného jedince.

Lidé často mluví o ostatních lidech v určitých pojmech, díky kterým se snaží předpovědět, co dotyčná osoba udělá. Jak zareaguje na určitou reakci nebo přemýšlí o důvodech, které se staly v předešlé situaci. Lidé se většinou zajímají o negativní vlastnosti, které jsou u nich viditelné. Každého jedince můžeme považovat za společenského, pracovitého, spolehlivého, nebo také naopak za líného, nespolečenského atp. Lidé si také uvědomují, jak jsou si různí jedinci podobní v mnoha ohledech, a že jiní lidé se zase v určitých směrech liší.¹

Lidská osobnost se ve většině případech projevuje navenek, ale nemusí to tak vždycky být. Některé vlastnosti a sklony zůstávají pod povrchem a vyjdou najevo déle. Z toho důvodu se také stává, že někteří lidé překvapují svým chováním v daných situacích jako např. dítě, které se dělí o hračky s ostatními dětmi. Pokaždé se dokážou domluvit a hrají si spolu, ale jednoho dne se v něm něco „hne“ a najednou nechce dětem půjčit hračky, brání si je, až může dojít k fyzickému násilí.

„Osobnost je každý z nás. Osobnost poukazuje na určitý úhel pohledu člověka. Podle osobnosti nám člověk poukazuje na to, jak mu můžeme lépe porozumět. Můžeme předvídat, jak se daný člověk v situaci zachová, jak bude reagovat, a jak s ním v situaci komunikovat a jednat.“²

Helus ve své druhé knize zmiňuje, že vývoj osobnosti charakterizuje určité tendence, které lze dobře rozpoznat při individualizaci a projevech určitého jedince. Tyto tendence můžeme pozorovat především ve třech krocích a ty jsou: 1. Získávání nových způsobilostí s přibývajícím věkem dítěte, 2. nárůst složitostí vztahů, 3. Růst nezávislosti na okolí, tedy růst svébytnosti, samostatnosti a zároveň odpovědnosti.³

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2010, s. 11

² HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009, s. 9

³ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004, s. 5

2 HUDEBNÍ VÝVOJ DÍTĚTE V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH

2.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE

Abychom se mohli zabývat hudebním vývojem, musíme si nejdříve vysvětlit pojem dítě. Podle zákona se jedná o osobu mladší 18 let, tedy nezletilou osobu. V této práci se ale zaměříme na děti do 6 let, jelikož toto období je jedno z nejdynamičtějších v hudebním rozvoji. Také bychom si měli ujasnit pojem „hudební vývoj“.

„Hudební vývoj chápeme jako proces utváření poměrně stálých a nevratných změn v psychických strukturách a funkcích jedince, který je závislý na jeho osobní vybavenosti, komunikaci s hudebním prostředím, na intenzitě a kvalitě hudebně výchovných podnětů.“⁴

Každému dítěti, které má fyzické předpoklady k rozvíjení hudby můžeme pomoci. Dítě k tomu musí být ovšem vedeno. Jak v rodinném kruhu, tak i ve výchovných zařízeních nebo školách. Hudba hraje v našich životech nedílnou část, kterou potřebujeme, aniž bychom si to uvědomovali. Doprovází nás na cestách, při poslechu rádia, v televizi, divadlech apod. I když si to neuvědomujeme, hudbu posloucháme již před našim narozením.

2.2 PRŮBĚH HUDEBNÍHO VÝVOJE

Hudební vývoj probíhá v určitých etapách, které se liší kvalitou, ale také i kvantitou. Každý vývojový stupeň se liší ve vnímání, myšlení, prožívání, chování dítěte. Každé dítě je osobnost, proto se vývojové stupně mohou i lišit. V mateřské škole se s některými obdobími setkáme.

2.2.1 PRENATÁLNÍ OBDOBÍ

Toto období je čas mezi početím a narozením. Trvá přibližně 40 týdnů a dělí se do tří stádií:

- **Období od oplození do uhnízdění blastocysty** – Tímto obdobím začíná těhotenství a trvá přibližně tři týdny. Ve třetím týdnu již vzniká nervová trubice, která je základem nervového systému.
- **Embryonální období** – je nejdůležitější, jelikož se vytvářejí všechny hlavní orgánové základny. Trvá do 12. týdne, tj. do konce prvního trimestru.
- **Fetální období** – v tomto období se dokončuje vývoj orgánových systémů, které ještě nejsou dovyvinuty. Jedná se o období od 12. týdne až do narození.

⁴ SEDLÁK, František – VÁŇOVÁ, Hana. Hudební psychologie pro učitele. Praha: Karolinum, 2013, s. 355.

Lidský plod reaguje na vnější zvuky ještě dříve, než se narodí. Tyto reakce se mohou projevit buď jako úlek se zrychleným srdečním tepem, nebo naopak jako zklidnění, kdy se srdeční tep zpomalí.⁵

Pro prenatální období je velmi důležitý zpěv matky, jelikož si dítě v tomto období začíná zaznamenávat zvuky. Díky zpěvu, který matka předává svému potomku, dokáže dítě cítit klid, pohodu, lásku a jistotu. Dítě nevnímá jen lidský hlas nebo mluvu na něj, ale vnímá i vedlejší zvuky, které jsou v jeho okolí, tím pádem v okolí matky dítěte.

Již v tomto období dokáže dítě reagovat na různé vnější podněty. Díky jeho reakci si všímáme, jak na vnější podněty reaguje. Můžeme si povšimnout, které podněty jsou mu příjemné a které ne a začít s tím pracovat.

Podle Sedláka a Váňové je důležité pro dítě kladné hudební klima ze strany matky jak ve formě zpěvu, tak i aktivního styku s hudbou v době těhotenství. Stejně tak je důležitá i celková duševní a tělesná pohoda, což je podstatné pro vznik duševního zdraví dítěte.⁶

Plod začíná rozpoznávat zvuky přibližně ve 4. měsíci těhotenství, což se většinou projevuje v rozpoznávání hlasů. Plod nejdříve začíná rozpoznávat hlas matky, poté otce, ale také začíná v tomto období reagovat na vnější podněty.

V Hepperově studii se ukázalo, že plod ve věku 36-37 týdnů (devátý měsíc) ji reaguje na opakovaně prezentovanou hudbu, tudíž si ji i pamatují. Ve věku 29-30 týdnů (sedmý měsíc) však tato reakce ještě pozorována nebyla.⁷

Víme, že si matky v těhotenství povídají se svým dítětem. V tomto okamžiku dochází k prvnímu kontaktu dítěte s hudbou neboli s řečí matky, která má svůj specifický a melodický hlas. Je velmi důležité, jakou hudbu či melodii matka v období těhotenství poslouchá, jelikož dítě již v tomto období zaznamenává vnější podněty. Hudba by měla matce přinášet pocit radosti a uklidnění.

Dle mého názoru, je tato činnost pro dítě velmi důležitá, jelikož díky této aktivitě matka předává svůj postoj k hudbě a díky tomu si dítě buduje svůj postoj k hudbě. Buď kladný či záporný.

Zásadním zvukem pro nenarozené dítě je zvuk matčina srdce, který dokáže dítě uklidnit po jeho narození. Dítě slyší rytmus jejího tlukoucího srdce, které již zná z prenatálního období.

⁵ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum, 2007, s. 128.

⁶ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013, s. 359

⁷ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2007, s. 128

Důležitým okamžikem pro rozvoj dítěte je porod, po němž pozorujeme, že dítě dává přednost hlasu matky, před hlasy jiných žen. Stává se také to, že dítě, které se setká s otcem nebo jiným mužem nedává přednost otci, přestože s otcem strávilo více času. Jak ukázaly výzkumy⁸, tato přednost se netýká jen intenzivním kontaktem mezi matkou a novorozencem.

Ve výzkumu se prokázalo, že dvoudenní až třídní děti nedávaly přednost hlasu svého otce před hlasy jiných mužů, přestože s otcem trávily až 10 hodin denně, ale hlas své matky jednoznačně upřednostňovaly před hlasy ostatních žen. Na výzkumu se podílelo 24 novorozenců.

V novorozeneckém období se můžeme zaměřit na křik dítěte pomoci, kterého se projevuje také radost. Díky křiku se dítě snaží komunikovat s matkou, která uspokojuje potřeby dítěte, ale i jeho potěšení.

2.2.2 KOJENECKÉ OBDOBÍ

Toto období považujeme od narození zhruba do jednoho roku. Kojenecké období je sice nejkratší ze všech, ale je nedílnou součástí pro další vývoj dítěte. Důležité pro toto období je psychické splnutí mezi matkou a dítětem.

Za nejdůležitější znaky kojeneckého období můžeme považovat tempo vývoje, symbiotický vztah matky a dítěte a zlomové události podporující další vývoj.⁹

Helus ve své knize zmiňuje tři zlomové události, která jsou pro vychovatele výzvou, aby vývoj pozitivně ovlivnil. Jedná se o první úsměv dítěte, který je významný pro zrod vzájemnosti emocí, uchopení a puštění jako zrod aktivního vztahu a jako poslední vstávání a chůze.¹⁰

První zlomová událost – okolí, které reaguje zvýšeným zájmem o dítě a zvýšenou citovou odezvou na jeho dobré rozpoložení, které je vyjádřené právě úsměvem, se díky tomu v dítěti upevňuje prožitek v souvislost mezi vlastním pozitivním laděním a reakcí milujících osob.¹¹

To probouzí u dítěte snahu vyvolat zpětnou vazbu úsměvem a opětovat tak úsměvy laskavých a milujících lidí kolem sebe.

Jako další zlomová událost je uvedené uchopení a puštění jako zrod aktivního vztahu a jako poslední Vstávání a chůze – jako zrod ovládnutí prostoru.

⁸ DeCasper, AJ, & Prescott, PA (1984), s. 481-491

⁹ Tamtéž, s. 481-491

¹⁰ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004, s. 195-198

¹¹ Tamtéž, s. 78

Mezi třetím až čtvrtým měsícem začíná dítě reagovat na zvukové podněty a to tak, že otáčí hlavou směrem odkud zvuk přichází. Děti tak reagují např. na matčin hlas, který je nejčastější, či na zvuky, které již zná. Jestliže pustíme dítěti rytmickou skladbu, reaguje na ni částečně i tělesně náhodnými pohyby těla. Nejčastěji si všímáme pohybu rukou, kdy tyto pohyby nejsou synchronizovány s rytmem skladby. Naopak, pokud dítěti skladba či zvuk příjemný není, můžeme v dítěti vyvolat pláč, nervozitu či křik.

V kojeneckém období je také důležitá komunikace mezi dítětem a jeho okolím, kterým je dítě obklopeno. Nejedná se jen o komunikaci slovní, ale také o komunikaci hudební, kam zařazujeme zpěv matky. Jako nejčastější hudební formu používáme zpěv ukolébavek, díky kterým dokážeme dítě uklidnit. Z toho vychází, že dítě v kojeneckém období upřednostňuje pomalé tempo, sestupnou melodii a také uklidňující dojem skladby.

Další základní formou komunikace pro dítě je mezilidská komunikace.

Pokud pustíme dítěti reprodukováné písně, seznamujeme ho s podněty, díky kterým si prohlubuje hudební zkušenosti. Na druhou stranu ho ochuzujeme o bezprostřední hudební komunikaci a interakci s rodičem. Za pomoci hudební komunikace se prohlubuje vztah mezi dospělým člověkem a dítětem. Dále se dítě učí, že je hudba přirozená forma emocionálního výrazu a mezilidské komunikace.¹²

Výzkum, který provedl Trainor (1996) se zabýval tím, jakou verzi zpěvu novorozenci upřednostní. Jako jedna z nich byla nahrávka, kdy matka zpívala svému dítěti ukolébavku a druhá nahrávka se uskutečnila bez přítomnosti hlasu matky. Po poslechu nahrávek se ukázalo, že děti jednoznačně preferují první nahrávku, kdy matka zpívá svému dítěti, což poukazuje na fakt, že jsou kojenci schopni vnímat i malé odlišnosti ve zpěvu.¹³

V tomto období dítě velmi citlivě vnímá prostředí, ve kterém žije. Jedná se především o druhý až sedmý měsíc, kdy si dítě vytváří silné pouto na nejbližší osobu. Ve většině případech jedná o matku. Spojení mezi matkou a dítětem představuje důležité období ve vývoji, pokud by se toto spojení neutvořilo může do budoucna negativně ovlivnit celou osobnost dítěte. S tím souvisí i emoční prožívání dítěte, které je zpočátku charakterizováno rozlišností, spokojeností či nespokojeností.

¹² HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004, s. 141

¹³ Tamtéž, s. 141-143

Můžeme si také všimnout, co je dítěti příjemné a co ne. Díky svým emocím se dítě snaží vyjádřit své pocity. Můžeme říci, že okolí, ve kterém dítě vyrůstá mu pomáhá ve vývoji jeho psychické pohody. Proto je velmi důležité, s jakými lidmi se dítě setkává, ať se jedná o rodinu či přátele.

Na začátku hlasových projevů není výslovnost přesná, ale důraz a melodii hlásek si dítě zaznamenává správně. Artikulaci si děti procvičují sáním. Pohyby rtů si spojují s hlasem, tím si povědomě procvičují artikulaci mluvidel. Dítě si tak procvičuje artikulaci při kojení, kdy se snaží nakrmit. Tato činnost je velmi důležitá i z důvodu spojení s matkou.

Matka, která dítě nemůže, či nechce kojit, je o toto spojení ochuzená, a díky tomu se také podle mého uvážení ovlivňuje dětská osobnost.

Do šestého měsíce projevuje dítě svůj hlas a tónový rozsah za pomoci broukání, vískání a houkání. Od šestého měsíce začíná dítě objevovat tzv. fáze žvatlání, což je opakovaná kombinace souhlásek a samohlásek, které dítě spojuje do slabik.

Okolo jednoho roku začíná dítě využívat více kombinací a opakování slabik opadává. Dochází také k proměně žvatlání nazývaným jako babbling-drift, což znamená, že mluva dítěte se začíná podobat běžnému projevu.¹⁴

Kojenec v této fázi vývoje projevuje radost ze všech zvuků, které ve svém okolí slyší, jelikož se mu zlepšuje sluch.

V kojeneckém věku se vytváří zpěvní a mluvní hlas. Díky mluvnímu hlasu se u dítěte probouzí zájem o hudbu a vede je k napodobování a učení hlasu mluvního. Proto je důležitý mluvní projev jak matky, tak ostatních lidí, kteří jsou v častém kontaktu s dítětem.

Kojenecký věk můžeme nazvat jako předřečové období. Toto období trvá přibližně osm měsíců. Dítě, které se v tomto období nachází nevnímá jen mluvní projev, ale také intonaci hlasu, melodii, rytmus či přízvuk mateřského jazyka. Proto si můžeme povšimnout, že dospělí lidé, kteří žijí v jiných krajích, mají určitý přízvuk, který převzali od svých nejbližších.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005.s. 95-98

2.2.3 BATOLECÍ OBDOBÍ

Batolecí období dítěte považujeme od konce jednoho roka do konce třetího roka. V tomto období dochází k dalšímu psychickému a tělesnému vývoji. Dítě se učí chodit, mění se jeho stavba těla a proměňují se zde i funkce vnitřních orgánů.

Helus ve své knize zmiňuje další tři zlomové události v batolecím období, které dítě prožívá. Tři zlomové události: 1. Vstávání a chůze, 2. Otázky a odpovědi – zrod hovoru a sebeoznačení jako „já“, 3. Sebeprosazení jako „já sám“ – zrod identity a původcovské pozice.¹⁵

Díky zrodu identity si můžeme povšimnout, jak začíná o sobě dítě mluvit, chce dělat vše samo a mluví o sobě. Snaží se prosazovat svoje názory, co se mu líbí a co ne. Zrod „já“ můžeme brát jako přihlášení ke své identitě. Dle mého názoru si dítě v tomto období uvědomuje svojí pozici ve společenství. Tato skutečnost úzce souvisí s vývojem a dalším rozvojem osobnosti dítěte.

Dle mého názoru je řeč velmi spojená s rozvojem osobnosti. Díky řeči se dítě dokáže začlenit do kolektivu, rozvíjí se u něj lépe paměť jak krátkodobá, tak i dlouhodobá a myšlení. Pokud má dítě určitým způsobem narušenou komunikační schopnost, nejen že se hůře začleňuje do kolektivu, ale také má problémy s dalším vzděláváním.

Jak již víme, rodiče od narození dítěte používají hudbu k uklidnění, k vyjádření lásky a radosti. Díky tomu, mohou rodiče na těchto přirozených instinktech stavět, a to tak, že se naučí, jak může hudba zlepšit dovednosti sociální. Může ovlivnit vývoj dítěte a zlepšovat se ve všech věkových kategoriích.

Pro dítě je klíčem k hudbě opakování slov, které podporuje zapamatování. Pokud dítěti zpíváte určitou píseň stále dokola a v jedné chvíli některé slovo z písně nahradíme jiným slovem např. „Kravička zelená, to je moje potěšení“. Díky tomu zjistíme, zda dítě vnímá – pokud ano, začne se smát. V tomto období je pro děti důležité reprodukovat rytmy, za pomoci tleskání či klepání na různé předměty. Můžeme využít i hudební nástroje jako jsou např. ozvučná dřívka. Dítě díky tomu dokáže vyjadřovat emoci, kterou cítí. To vede k rozvoji osobnosti z hlediska psychického vývoje. Tyto činnosti upevňují jeho pocity a vytváří si nové znalosti, např. o novou píseň.

¹⁵ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004, s. 200

Můžeme tedy říci, že dochází k prvním pokusům o zpěv. Tyto pokusy nazýváme jako mluvozpěvy, kdy se dítě snaží spojit řeč s hudbou. V jeho silách ale není možno píseň přesně zopakovat. Dítě se snaží nejčastěji zaspívat malou tercii a sestupné intervaly. Pozoruhodné je to, že dítě v tomto věku zvládá hůře samotně oddělené tóny než libovolnou melodii, což zřejmě může souviset s celou povahou jejich vnímání. Jestli-že dítě v tomto věku poskytuje dostatek hudebních impulsů, vede to k velmi rychlému hudebnímu vývoji. Důležitým podnětem můžeme brát matku, která k dítěti, jak mluví, tak zpívá. Díky těmto činnostem matka podporuje dítě v potřebě jeho hudebního projevu. Jak jsme již zmínili, kojeneček při poslechu hudby výrazně upřednostňuje rytmus, tempo či nejrůznější dynamické změny, ale dítě ve věku batolete reaguje na hudbu i tělesně.

Batole ve věku cca jednoho roku, které poslouchá ostře rytmizovanou skladbu, projevuje nadšení při poslechu celým svým tělem. Především máchá rukama, kope nohama atd. V této chvíli, pohyb nerespektuje rytmus písně.

S vývojem se mění i rozsah jeho pěveckého hlasu, který je pro každé dítě osobitý a u každého se pohybuje odlišně. Pravidlem však platí, že se jejich hlas pohybuje od velké tercie až po čistou kvintu.

2.2.4 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ

Toto období je velmi zásadní pro rozvoj osobnosti a jeho hudební vývoj. Dítě nastupuje do mateřské školy, kde se setkává s různými osobnostmi – tím mám na mysli jak děti, tak dospělé. V mateřské škole tráví děti většinu času.

Jako předškolní věk považujeme dítě v období od tří přibližně do šesti let. Proč přibližně? Jelikož toto období není ukončeno jen fyzicky. Toto období se zakončuje také sociálně, a to nástupem do základní školy. Toto období je velice důležité, jelikož se u dítěte zkvalitňují všechny druhy vnímání.

V předškolním věku se u dětí nerozvíjí jen sluchové schopnosti, ale také motorika a hlasové ústrojí. Tento věk je pro dítě velmi zásadní, jak pro rozvoj řečový, tak i pěvecký.

Řečová a pěvecká interakce je nezbytná z hlediska rozvoje správných mluvních návyků a slovní zásoby.¹⁶

¹⁶ SEDLÁK, František. *Úvod do psychologie hudby: Určeno pro posl. fak. pedagog., filozof. a AMU. [Díl] 2.* 1. vyd. Praha: SPN, 1986., str. 78

Řečový projev a slovní zásoba je doprovázena citovými projevy dítěte. Kodejška ve své knize uvádí, že hudba a zpěv je pro zkvalitnění vývoji mluvidel velice důležitá. Dítě díky zpěvu rozšiřuje svůj dětský okruh a tím pádem rozšiřuje i slovní zásobu.¹⁷

Jak jsem se již zmínila, hudba je pro dítě velmi důležitá kvůli vývoji mluvidel. Můžeme zároveň říci, že díky hudebním činnostem dokáže dítě lépe spolupracovat a utvářet si sociální vazby, které jsou pro rozvoj osobnosti velmi důležité.

Pokud hudbu a zpěv dobře používáme stává se pro nás, a tím i pro dítě významným pomocníkem do rozumové výchovy. Díky hudbě se u dětí zlepšuje pozornost, představivost nebo také myšlení. Zároveň si pomocí hudebních činností cvičí paměť. V tomto stádiu vývoje pozorujeme další rozvíjení hudebně tvořivých činností. Dítě se pokouší vytvářet jednoduché melodie, které jsou ve většině případech durové, postupuje zde v „malých tónových krocích“¹⁸

Silnou motivací pro toto období je stále hra, která je pro dítě zdrojem hudební tvořivosti.

Ke konci tohoto období se u dětí mění charakter, který můžeme podpořit za pomoci hudebních činností. Zde ustupuje hravé předstírání, fantazie se osvobozuje od vnějších projevů, ale naopak zůstává komentující řeč dítěte. Tato skutečnost je jedna z příčin, proč některé děti ztrácejí hudební tvořivost. Podle těchto informací je jasné, že nemůžeme rozvoj tvořivosti ponechat na náhodě. Je potřeba, aby dítě v předškolním věku bylo vedeno a dobře motivováno. Při těchto situacích je vyžadováno vyměnit spontánní hru za hravou řízenou činnost.

„Prostřednictvím hudebních činností v mateřské škole vzrůstá dítě do kolektivu a vytváří si sekundární motivy spojené s prožitkem úspěchu nebo neúspěchu, naděje nebo zklamání, což zároveň výrazně ovlivňuje úroveň jeho aspirace.“¹⁹

Kodejška uvádí, že je důležité, aby bylo dítě hodnoceno učitelem v mateřské škole. Díky tomu se snaží zdokonalovat v dané činnosti. Hodnocení můžeme brát jako formu odměny pro dítě, či celý kolektiv. Každé dítě má v kolektivu nějakou sociální roli, respektuje vztahy mezi ostatními dětmi vytváří si pocit odpovědnosti za dané úkoly, které mu pedagog zadá. Díky tomu dochází u dítěte k sebeuvědomování.²⁰

¹⁷ KODEJŠKA, Miloš a VÁŇOVÁ, Hana. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Vydání první. Praha: Karolinum, 1989-1991, s. 75

¹⁸ KODEJŠKA, Miloš a VÁŇOVÁ, Hana. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Vydání první. Praha: Karolinum, 1989-1991, s. 75

¹⁹Tamtéž, s. 79

²⁰Tamtéž, s. 79

Pokud je dítě podporováno výběrem hudebních činností, vyvíjíme tím také hudební vývoj a psychiku. V průběhu vývoje dochází u dětí k určitým změnám v uspokojování jeho potřeb. Z činností musí mít radost, je pro něho důležité, aby byla od dospělého člověka odezva z prováděných činností.

Hudební hra jako taková rozvíjí jak zájem o hudbu, tak rozvíjí i osobnost dítěte. Pomocí hudebních her se dítě může vyjádřit pomocí své tvořivosti a fantazie.

Jestliže se v rodinném prostředí, v mateřské škole a jeslích udržuje hudební atmosféra, dítě má díky tomu předpoklady k úspěšné práci na základní škole.²¹

Podle těchto faktů můžeme vlastně říci, že předškolní období je důležité nejen v hudebním vývoji, ale v celkovém rozvoji dítěte. Předškolní věk je velmi důležitý pro rozvoj osobnosti. Pomocí hudebních činností dokážeme tento rozvoj podpořit, a to ve všech směrech.

²¹ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Praha: Supraphon, 1974. Comenium musicum (Supraphon), str. 89pv

3 HUDEBNÍ VÝCHOVA JAKO SOUČÁST RVP PV

Základním dokumentem pro tuto kapitolu je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), které bylo v roce 2021 aktualizováno a další literatura, která se s touto oblastí pojí. Samotná hudební výchova není v RVP PV plně definována, ale objevuje se ve všech oblastech jako prostředek k dosažení stanovených cílů. Je to především proto, že RVP PV zaujímá celkový pohled na vzdělávání a rozvoj jednotlivce. Je psán tak, aby tuto složitost vnímali i pedagogové. Proto i činnosti, které se na první pohled zdají být různé, často zasahují současně do více oblastí, i když jen okrajově. Přispívají i tak k celkovému rozvoji dítěte. V této kapitole uvedu vzdělávací cíle, které dle mého názoru souvisejí s hudebními činnostmi v mateřské škole.

Text z rámcového vzdělávacího programu je v této kapitole vyznačen kurzívou.

3.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO

Tato část rámcového programu zahrnuje oblast biologickou. Cílem této oblasti je podporování růstu u dítěte, dále fyzická pohoda a zdatnost, neurosvalový vývoj. Dítě vedeme ke zdravému životnímu stylu, učíme ho sebeobslužným dovednostem, také rozvíjíme jeho manipulační a pohybové dovednosti.

3.1.1 ZPĚV

Pěvecké činnosti vedou ke zdravému životnímu stylu dítěte, zároveň je zpěv prevencí psychopatologických jevů. Zpěv také souvisí s fyziologickým vývojem, zde se zaměřujeme na správné dýchání a správné držení těla. Pozornost také věnujeme tvorbě hlasu a šetření hlasivek. Do této oblasti spadá také oblast hlasová hygiena a prevence hlasových poruch.

Zpěv využíváme při změně činností, dále pokud jsou děti unavené nebo k vytvoření k pozitivnímu klimatu ve třídě. Aktivity spojené se zpěvem podporují u dětí vznik kladných emocí a pozitivnímu přístupu k životu.

3.1.2 POHYB

Pomocí hudebně-pohybových aktivit děti seznamujeme s částmi těla. Díky nim se učí vědomě napodobovat pohyb a učí se manipulovat s náčiním jako je např. šátek. Pro hudební výchovu je toto typické při sladění rytmu s pohybem. Za pomoci pohybové výchovy rozvíjíme nejen rytmické cítění, ale zároveň vedeme dítě k aktivnímu vnímání hudby.

3.1.3 HRA NA NÁSTROJE

Pokud dítě hraje na hudební nástroje rozvíjíme u něj jemnou motoriku, smyslové vnímání a koordinaci pohybu, ta se prolíná s pohybovou výchovou. Tato činnost je velmi oblíbená v mateřské škole a je jedna ze základních prostředků rozvoje a pěstování rytmického cítění u dětí.

Díky hře na nástroj vedeme děti k jejich zdokonalování v rytmizaci. Děti musí být v těchto případech někým vedeny a upozorněny, jak se s hudebními nástroji zachází. Díky tomu zabraňujeme u dětí k poškození sluchu a jejich psychického zdraví.

Podle mého názoru, je hra na hudební nástroje nedílnou součástí hudební výchovy v mateřské škole, jelikož se děti ve většině případech setkají s nástroji v mateřské škole poprvé. Proto pedagog, který hraje na hudební nástroj, může u dítěte pozitivně ovlivnit celkové vnímání hudby, jelikož přenáší na dítě svůj postoj k hudbě.

3.1.4 POSLECH

Při poslechu hudby dochází k uvolnění těla dítěte. Poslech je většinou aktivován při relaxaci. V mateřské škole se s poslechem opravdu ve většině případech setkáme při relaxaci. Není to ale jediná možnost. Poslech hudby můžeme využít i jako hudební kulisu, např. při cvičení nebo také při kreslení, kdy může dítě kreslit, co při určité písni cítí.

Očekávané výstupy²²

- „Udržení správného těla při zpěvu.
- *koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla, sladit pohyb s rytmem a hudbou*
- *vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu.*
- *ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem.*
- *vnímat a rozlišovat pomocívšech smyslů.*
- *ovládat koordinaci ruky a oka (sluchově rozlišovat zvuky a tóny).“²³*

Nabídka činností

- nácvik správného držení těla (správný postoj při zpěvu)
- Dechová cvičení
- Artikulační cvičení (procvičení mluvidel)
- Nácvik písně

²² Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 16

²³ Tamtéž, s. 16

3.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA

V této oblasti se pedagog snaží o podpoření duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti dítěte. Rozvíjíme u jedince jeho intelekt, řeč a jazyk. Pedagog díky své pozornosti, se zaměřuje na sebevyjádření dítěte, jeho kreativitu, sebevyjádření, sebepojetí a sebe nahlížení. Také na jeho stimulaci osvojování a rozvoj vzdělávacích dovedností. Pedagog povzbuzuje dítě v dalším rozvoji, poznávání a učení.²⁴

Tuto oblast rozdělujeme do třech podoblastí.

3.2.1 JAZYK A ŘEČ

Do této oblasti se zařazují všechny pěvecké aktivity již od prvopočátku. Díky písním si děti rozšiřují slovní zásobu a regulujeme tvoření hlásek. Pomocí zpěvu si děti také procvičují artikulaci.

Nabídka činnost

- Rytmizace
- Říkadla a práce s nimi – melodizace
- Logopedické chvílky
- Hra na ozvěnu
- Zpěv písní

Očekávané výstupy²⁵

- *„správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči.*
- *pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno*
- *učit se zpaměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.)*
- *hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků (konkrétní pojmenování zvuků)*
- *utvořit jednoduchý rým*
- *projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu, hudbu, sledovat divadlo, film, užívat telefon²⁶*

²⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006, str. 9

²⁵ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 18

²⁶ Tamtéž, str. 18

3.2.2 POZNÁVACÍ SCHOPNOSTI A FUNKCE, PŘEDSTAVIVOST A FANTAZIE, MYŠLENKOVÉ OPERACE

S touto oblastí je spojený rozvoj vnímání, paměti, pozornosti, představivosti a fantazie. Tím je také spojená zvědavost dětí a jejich zájem.²⁷

Nabídka činností

- Hry na otázku a odpověď
- Improvizace dětí ve zpěvu
- Hry s písněmi – rozvíjení sluchového vnímání, jak skončí písnička
- Rozlišení dvou písní, společné a rozdílné znaky písně

Očekávané výstupy²⁸

- „vědomě využívat všechny smysly, záměrně pozorovat, postřehovat, všítat si (nového, změněného, chybějícího)
- záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost
- postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí
- učit se nazpaměť krátké texty, vědomě si je zapamatovat a vybavit
- vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim²⁹

3.2.3 SEBEPOJETÍ, CITY A VŮLE

V této oblasti jsou hudební činnosti směřovány především na poznání sebe samotného. Dítě si uvědomuje svou vlastní identitu, získává sebedůvěru a sebevědomí. Rozvíjíme u dítěte pozitivní city, cítění a prožívání. Zařazené činnosti s tímto spojené by měly u dětí vyvolávat radost.³⁰

²⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006, s. 13

²⁸ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 20

²⁹ Tamtéž, s. 20

³⁰ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006, s. 16

Očekávané výstupy³¹

- „uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je
- rozhodovat o svých činnostech
- uvědomovat si své možnosti i limity
- přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch a vyrovnat se s ním, učit se hodnotit svoje osobní pokroky (umět se pochválit za naučení písni)
- prožívat radost ze zvládnutého a poznaného (naučit se na hudební nástroj)
- těšit se z hezkých a příjemných zážitků, z přírodních i kulturních krás i setkávání se s uměním“³²

3.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.“³³ Hudba děti více sblízuje, více o sobě zjišťují a získávají nové přátelství.

Očekávané výstupy³⁴

- „porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad (zde je využití hudebních nástrojů)
- přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství
- uplatňovat své individuální potřeby, přání a práva s ohledem na druhého (obhajovat svůj postoj nebo názor, respektovat jiný postoj či názor), přijímat a uzavírat kompromisy, řešit konflikt dohodou
- spolupracovat s ostatními (v tomto případě jde o např. doprovázení písni na hudební nástroje)³⁵

Nabídka činností

- tanec ve skupinách či ve dvojici
- instrumentální činnosti
- zpěv písni

³¹ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 21

³² Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 21–22

³³ Tamtéž, s. 23

³⁴ Tamtéž m s, 23

³⁵ Tamtéž, str. 24

3.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST

Hudba je umění, které se ve společnosti rozvíjí. Důležité je, aby se dítě naučilo žít ve společenství ostatních. Dítě se seznamuje s morálními, estetickými a společenskými hodnotami. Vedeme je ke spolupráci, učíme je pravidlům a normám společenského chování, k tomuto se váže utváření si estetického vztahu ke světu, umění a kultuře.³⁶

Pomocí hudby si dítě odbourává své komunikační a sociální bariéry.

Očekávané výstupy³⁷

- *„začlenit se do třídy a zařadit se mezi své vrstevníky, respektovat jejich rozdílné vlastnosti, schopnosti a dovednosti (zde používáme hudební činnosti ve skupině)*
- *zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami, věcmi denní potřeby, s knížkami, s penězi apod. (např. hudební nástroje)*
- *vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem hudební představení a hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo zajímavé, co je zaujalo)*
- *vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností, zvládat základní hudební dovednosti vokální i instrumentální (zaspívat píseň, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji, sledovat a rozlišovat rytmus)”³⁸*

3.5 DÍTĚ A SVĚT

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.“³⁹

³⁶ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006, s. 19

³⁷ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 26

³⁸ Tamtéž, s. 26

³⁹ Tamtéž, s. 27

Očekávané výstupy⁴⁰

- „sledování událostí v obci a účast na akcích, které jsou pro dítě zajímavé“⁴¹ (např. divadelní představení)

Nabídka činností

- poslech hudby z jiných kultur
- improvizace na hudbu z jiné kultury
- učení tance z jiných kultur

⁴⁰ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2023], s. 28

⁴¹ Tamtéž, str. 28-29

4 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Mateřská škola je první instituce, kde je dítě systematicky vzděláváno i v oblasti hudební. Pedagogové v mateřské škole by měli být dostatečně hudebně vzděláni, aby navazovali ve své práci na hudební vývoj dítěte v rodině. Děti by si měly osvojovat základní hudební znalosti a nadále se v hudebních dovednostech rozvíjet.

Pokud dítě odchází z mateřské školy do základní školy, mělo by odcházet připravené pro další rozvoj. Mateřská škola provádí hudební výchovu prostřednictvím čtyř hudebních činností, o kterých se více zmiňuji v následujících podkapitolách.

Jak je již výše zmíněno, hudební výchova v mateřské škole rozděluje na čtyři činnosti: pěvecké, hudebně pohybové, instrumentální a poslechové činnosti. Správné pohybové aktivity, poslechová cvičení, říkadla, písně či hry jsou základem pro úspěch v rozšíření komunikačních kompetencí dítěte. Pokud chceme, aby se dítě v hudebním vývoji po hudební stránce rovnoměrně vyvíjelo, musí se hudební činnosti navzájem prolínat. V této kapitole se věnuji postupně všem hudebním činnostem. Uvádím příklady, na kterých je možné provádět nácvik či upevňování určitých kompetencí, jež následně vedou k rozvoji osobnosti dítěte.

4.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI

V mateřských školách můžeme pozorovat postupný zánik zpěvu v důsledku méně zpívajících rodičů, nových technologií a priorit jak u učitelů, tak i v rodinách. Většina dětí vnímá hudbu spíše pasivně než aktivně, což je dáno již od prenatálního období. Nedostatek pěvecké aktivity matky, má na dítě nenahraditelný dopad. Ten nepříznivě ovlivňuje nejen jeho psychický, ale také fyzický vývoj.

Za pomoci pěveckých činností dokážeme děti s neurotickým problémem či s hyperaktivitou uklidnit. Zpěv tyto děti vede k lepšímu soustředění a zmírňujeme u nich také vnitřní napětí a neklid.

Zpěv je pro vývoj dítěte důležitou součástí každodenního života v mateřské škole. Vede děti k rozdávaní radosti, k fantazírování a jejich představivosti.

4.1.1 VOLBA PÍSNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Při selekci skladeb musíme brát v úvahu hudební a pěvecké schopnosti dětí. Volíme písně v závislosti na výšce a rozsahu hlasu každého dítěte.

Zpěvní poloha se může lišit u každého jednotlivého dítěte. Z toho důvodu je důležité sjednotit polohu hlasu celé třídy nebo skupiny. Obvykle se volí poloha mezi tóny d1 a a1. Během pobytu v mateřské škole dochází k rozšíření hlasového rozsahu dětí.

Dítě, které nastoupí do mateřské školy má ve většině případech hlasový rozsah tří tónů. Ve čtyřech letech se u dětí rozsah mění a měly by již zvládnout pět tónů. Před nástupem do základní školy, by měly již zvládat zaspívat píseň v rozsahu jedné oktávy.

Při výběru písně je také důležitý jejich text. Text by měl být dětem blízký a měl by odpovídat rozumovým znalostem dětí. Vhodné jsou lidové písně, které nejsou dlouhé a zároveň mají vhodné náměty pro děti. V písničkách pro děti se většinou případech zpívá o přírodě a zvířatech. Dětské umělecké písně mají většinou vhodné texty, ale větší pozornost je třeba věnovat výběru umělých písní, které nejsou určeny k přímému přednesu dětí.

4.1.2 DECHOVÁ CVIČENÍ

Dýchání je automatická činnost lidského organismu. Bez dýchacího ústrojí bychom nemohli žít. Proto je důležité, abychom se naučili správně nadechnout a vydechnout.

Správné dýchání je klíčem k vytvoření zvuků či tónů. Cvičení, která zde uvádím posilují bránici a pravidelnost dechu, které jsou důležité, jak při zpěvu, tak i v komunikaci důležité.

Díky dechovým cvičením se dítě dokáže uklidnit, vnímat sám sebe nebo také při kontrole druhého dítěte, může navázat sociální vazby s daným dítětem.

Nácvik správného dýchání

- **Nádech** – přivoníme si ke koláčům, nasáváme vůni květin na rozkvetlé louce, nadechneme se jako u pana doktora
- **Výdech** – odfouknutí peříčka, které k nám přiletělo, sfoukneme svíčku, pofoukání rány

Hlasivky jsou nejmenší sval v lidském těle. Z toho důvodu je nutné se o hlasivky starat. Děti by měly zpívat ve vyvětrané místnosti, ve které máme přibližně 20°C. Je-li v místnosti více stupňů a nevětrá se, dochází k vysušení hlasového ústrojí a k únavě dětí. U dětí se hlasová poloha může lišit. Proto musíme dbát na výkon celé třídy či skupiny, a ne na výkon jedinců. Rovněž toto platí

u volby rozsahu a obtížnosti písně. Doporučuje se, že by děti měly zpívat v kratších intervalech, ale dohromady vícekrát denně, jelikož se dětské hlasivky rychle unaví.

Hlasovou hygienu podporujeme také správným mluvním vzorem pedagoga. Nesmíme zapomínat, že dítě se stále učí nejvíce formou nápodoby. Jak v mluvním, tak i v pěveckém projevu by měla učitelka zřetelně artikulovat a při zpěvu čistě intonovat. Musíme brát v úvahu i to, že dítě s pedagogem tráví většinu času, proto jsou tyto činnosti velice důležité na mluvní projev dítěte. Jestli-že pedagog špatně artikuluje, odráží se to v mluvním i zpěvním projevu dítěte.

4.1.3 DRŽENÍ TĚLA, PĚVECKÝ POSTOJ

Děti mohou při zpěvu sedět, ale i stát. Musí mít dostatečný osobní prostor a vyhnout se ostatním dětem. Pokud si vybereme pro zpěv stoj, měly by stát s mírně rozkročenýma nohama, a váha celého těla by měla být rovnoměrně rozložená. Zároveň by měl být postoj přirozený s rovnými zády. Záda nesmí být shrbená, ruce mají viset volně podél jejich těla a ramena musí být volně spuštěna dolů. Hlavu drží zpříma a dbáme na to, aby se nepředkláněla či nezakláněla.

Pro učitele je důležité, aby na něj všechny děti viděly. Děti se nesmí zaklánět, natahovat krk, protože tyto pohyby vedou ke ztuhnutí a napětí jejich krčního svalstva, a tím jsou nesprávně tvořené tóny.

4.1.4 NÁCVIK PÍSNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Nácvik a zpěv je v mateřské škole velmi oblíbená hudební činnost, ale musím podotknout, že veškerý pěvecký úspěch záleží na učitelce. Zpěv učitele je pro děti vzorem. Děti po učitelce ve většině případech vše opakují, ať již v pozitivním, či negativním smyslu. Učitelka by měla čistě zpívat. Tón by měl být vytvořen lehce a s měkkým nasazením. Pedagog by si měl dávat pozor na správnou artikulaci, na přednes písně a citový výraz.

Jak jsem již uvedla, děti se učí ve většině případech nápodobou. Tím mám na mysli, že děti nejdříve poslouchají zpěv pedagoga. Poté po něm opakují, či se postupně přidávají. Ve většině případech, učitel nejdříve učí děti text písně a poté přidává melodii. Toto ovšem není doporučeno, jelikož si dítě lépe spojí text písně s melodií a zároveň si ho lépe zapamatuje.

Ženský hlas, pokud se jedná o zpěv je velice podobný hlasu dětskému. Nejen v jeho položení, ale i v jeho barvě. Dle mého názoru je pro děti zpěv učitelky mnohem důležitější než např. hra melodie písně. Dítě lépe vnímá zpěv učitelky a snadněji ho napodobuje.

Je vhodné postupovat od jednodušších písní až k těm náročnějším. Pokud se naučí zpívat píseň, mohou se snáze naučit i další, i když jsou náročnější. Při přípravě na nácvič písně v mateřské škole je třeba dodržet určité postupy:

- Pedagog musí vybrat píseň, kterou zvládnou všechny děti. Je třeba respektovat věk dětí i jejich hudební a komunikační kapacitu.
- Píseň můžeme navázat na další aktivitu, kterou s dětmi budeme dělat, ať se již jedná o aktivitu výtvarnou či pohybovou. Píseň tedy můžeme použít jako motivaci pro další činnost.
- Výběr vhodné tóniny pro konkrétní skupinu dětí je klíčový. Je nutné dodržovat stejnou tóninu po celou dobu cvičení, aby se děti naučily píseň správně. Pokud tóninu měníme během cvičení, děti ztrácejí koncentraci a nenaučí se ji správně.
- Podle obtížnosti písně volíme formu nácvič (nápodobá, hra na ozvěnu).
- Předem dětem určíme, kde se v písni budeme nadechovat. Pokud je v písni těžší hudební fráze, cvičíme ji samostatně.
- Dbáme na správnou výslovnost textu písně.
- Vysvětlíme dětem význam neznámých slov, pokud jsou v písni.

Příklad nácvič písně

Pro příklad jsem si vybrala píseň dráček

Drak

Dra-ku, dra-ku, vy-leť vý-še, ješ-tě výš, ješ-tě výš, ne-boj se, že me-zi mra-ky
 Až u-vi-díš vlaš-to-vič-ky, va-ruj je, va-ruj je, že už pod-zim zla-tem lis-tí

7
 za - blou - díš za - blou - díš.
 ma - lu - je ma - lu - je.

Tuto píseň jsem vybrala, jelikož jsem ji s dětmi dělala. Věk dětí byl 3-4 roky, a tento rozsah zvládaly všechny. Tato píseň je jak textem, tak i melodií jednoduchá.

Píseň byla motivací pro celkové téma na týden. Dětem jsem dala otázku o kom a o čem písnička je. Zaspívala jsem ji a zahrála.

Následně jsem s dětmi utvořila kruh, doprostřed kruhu jsem položila papírového draka, který se v písni objevuje a nechala děti zodpovědět, o čem se v písni zpívalo. Po rozhovoru s dětmi jsem ještě jednou píseň zazpívala a zahrála. Děti jsem se zeptala, zda textu rozumí a nepochopily úryvek: že už podzim zlatem listů maluje. Bylo jim vysvětleno, co to v této písni znamená.

Nakonec jsme se s dětmi rozdýchali jako pejsek, který je doprovází celý rok a zaštěkali jsme si. Poté jsme se otřepali jako pejsek a zažívali. Nakonec jsme si píseň zazpívali s doprovodem. Děti, které si píseň již z části zapamatovaly již semnou zpívali. Ostatní se začali postupně přidávat. Po druhém zopakování bylo poznat, že dětí přibylo mnohem více.

Musím podotknout, že jsem se s dětmi učila první den jednu sloku a další den jsem druhou sloku přidala.

Tato píseň dětem přispěla k rozvoji díky vnímání rytmu a melodie písničky. Při činnosti bylo vidět, jak u některých dětí vyvolala tato píseň pozitivní emoce. Po zpěvu jsme si sedli do kroužku a mluvili jsme o písni, co v nás vyvolala, co si pod touto písni představíme. Byla jsem překvapena, co vše děti vymyslely a jak se toho ujaly.

4.2 HUDEBNĚ-POHYBOVÉ ČINNOSTI

Pomocí hudebně-pohybových činností podporujeme u dětí jejich zdravý vývoj jak v oblasti fyzické, tak i ve fantazírování či představování. Díky těmto činnostem věnujeme pozornost především ke správnému návyku držení těla. Další oblast, která je spojena s tělesnou výchovou jsou cviky k uvolnění svalstva.

Pohybové prvky jsou užitečné pro souhru a zdokonalování pohybové koordinace.

Hudebně-pohybové činnosti v oblasti hudební jsou důležité především k rozvoji rytmického cítění a metrického vnímání. Děti vnímají hudbu především skrze pohyb, je nezbytné, aby byly tyto aktivity zařazeny do programu v mateřské škole.

V kojeneckém období dokáže dítě reagovat na hudební podnět dříve pohybem, než začne mluvit či zpívat. Rytmus hudby vyvolává u dětí pohybové reakce a celkové uvědomění je pro ně zábavné a motivující pro další rozvoj.

Hudebně-pohybové aktivity seznamují děti především s částmi těla. Dítě se díky těmto činnostem učí také orientaci v prostoru. Hudebně-pohybové aktivity umožňují napodobovat pohyby nebo dokáží ovládat různé nástroje jako je např. šátek.

Dětská osobnost se všestranně rozvíjí pomocí hudebně pohybových aktivit. To také přispívá k dobrému zdravotnímu stavu dítěte. Cílem těchto aktivit je harmonizace pohybového projevu dítěte s rytmem hudby. Tyto aktivity rovněž přinášejí pozitivní účinky na uvolnění psychického napětí.

4.2.1 NABÍDKA HUDEBNĚ-POHYBOVÝCH ČINNOSTÍ

Do hudebně-pohybových činností můžeme zařadit různé pochody nebo samotnou chůzi, hry se zpěvy, tanečky, ale také pohybové hry, které jsou doprovázeny jednoduchým pohybem a textem. Také zde zařazujeme pohybovou improvizaci. Zde uvedu pár příkladů hudebně-pohybových činností:

- **Pohybové hry**

Pohybové hry jsou v mateřské škole velmi žádané. Děti tyto hry velice baví a zajímají. Díky těmto hrám se u dětí projevují pocity radosti. Zároveň si díky pohybovým hrám zapamatovávají text snadněji, jelikož je tento text spojen s tím, co je baví. Mezi nejznámější pohybové hry patří: Chodí pešek okolo, Zlatá brána, Čáp ztratil čepičku, Rybičky a rybáři.

- **Lidová říkadla s pohybem**

Lidová říkadla můžeme propojit k seznámení dětí a začleněním nového dítěte do kolektivu. Tato říkadla jsou také hry, které jsou ve školkách velice známé. Díky této činnosti se děti seznamují s lidovou písní, která má poté vliv i na porozumění naší národní hudby.

Tyto písně také rozvíjí spolupráci mezi dětmi. Uvedu zde pár příkladů lidových tanečků s hudbou.

○ Zlatá brána

Návrh na realizaci v MŠ

Z dětí vybereme jednu dvojici, která bude dělat prince a princeznu. Princ s princeznou vytvoří pomocí rukou a dlaní bránu. Ostatní děti udělají zástup a při písničce chodí mezi bránou. Na poslední slovo „koštětem“ se brána zavře. Dítě, které je uzamčené v bráně vypadává. Může se zařadit za prince či princeznu a pokračovat takto ve hře. Hra končí, pokud již nezůstává žádné dítě.

Toto říkadlo je jedno z nejoblíbenějších v mateřských školách. Děti se díky říkadlu rozvíjí také ve spolupráci (pokud se jedná o prince a princeznu).

Realizace v MŠ

Tato aktivita je v mateřské škole velice známá a děti ji mají rádi. Píseň jsem realizovala s dětmi ve věku 3-4 let. Vybrala jsem si děti, které říkadlo neznaly, a tím pádem neznaly ani činnost, kterou zde uvádím. Dětem jsem vysvětlila pravidla a poté jsem začala zpívat. Aktivitu velice oblíbily, a dokonce se říkanku rychle naučily. Tato říkanka není dlouhá, a proto si myslím, že je pro děti adekvátní. Bylo vidět, že dvojice, která dělala bránu začala spolupracovat.

- Hlava, ramena, kolena, palce

Hlava, ramena, kolena, palce

Návrh na realizaci v MŠ

Tuto píseň bych použila v mateřské škole u dětí od 4 let. Píseň bych využila při tématu moje tělo, kdy si s dětmi povídáme o lidském těle.

Děti stojí po místnosti nebo v kruhu. Zpíváme píseň nejdříve pomalu, aby každé dítě pochopilo, co po něm chceme. Podle písničky ukážeme prstem na části lidského těla. Pokud děti zvládají tempo písničky, můžeme pomalu začít zrychlovat.

- Uvíjíme věneček

Uvíjíme věneček

Božena Viskupová

U - ví - jí - me vě - ne - ček ze všech na - šich ky - ti - ček. Za - ple - te - me do vě - neč - ku
U - vi - li jsme vě - ne - ček ze všech na - šich ky - ti - ček. Za - ple - tli jsme do vě - neč - ku

7
kví - tek, lí - tek i vět - vič - ku. Ja - ké jmé - no máš? Tak pojď me - zi nás.
kví - tek, lí - tek i vět - vič - ku. Má - me vě - ne - ček, ze všech ky - ti - ček.

Návrh na realizaci v MŠ

Věk dětí: 3-4

V této písni začíná pedagog (pokud již tuto hru hrajeme vícekrát, může začít dítě). Učitelka zpívá píseň a chodí po třídě. Děti sedí po místnosti. Každé si vybere název květiny, kterou chtějí být. Popřípadě můžeme píseň využít na opakování jmen či jejich zapamatování. Pokud učitelka píseň zazpívá, zeptá se jednoho z dětí na jméno. Dítě odpoví a chytne učitelku za ruku. Takto se cvičení opakuje, do té doby, než se všechny děti chytí. Po zapojení všech dětí se začíná zpívat druhá sloka. Při druhé sloce jdou děti do kroužku (věnečku).

V této hře se zapojují všechny děti. Díky této aktivitě si děti procvičují smysl pro rytmus, uvolňují se, a nakonec se snaží sladit pohyb s písní.

Realizace v MŠ

Tuto aktivitu jsem zařadila na začátek roku, kdy se děti neznaly. Nejprve jsem dětem vysvětlila, jak tato hra probíhá. V tu chvíli se některé děti zarazily a nechtěly se do této činnosti zapojit. Děti, které se nechtěly zúčastnit jsem nechala být, aby si činnost napozorovaly. Po několikátém zopakování se přidaly všechny děti, a dokonce se naučily text písně.

Dle mého názoru se děti díky této činnosti lépe seznámily a měly lepší socializaci mezi sebou. Nebály se dotyku a oslovení druhého.

- **Pohybové ztvárnění písně**

Pro zpestření pěveckých činností používáme pohybový doprovod. Pokud chceme píseň ztvárnit pohybem, vycházíme z textu písně. Tím vyjadřujeme, o čem se v písni zpívá. Dítě tak ví, o čem píseň je. Může pochopit, zda je veselá x smutná, pomalá x rychlá. Proto je důležité tanečky promýšlet a mít je správně naučené.

Zde uvedu příklady pohybového ztvárnění na lidové písně.

- Tluče bubeníček

Tuto píseň jsem zvolila pro to, jelikož je pro děti zajímavá. Vyzařuje z ní legrace, píseň je živá, rychlá. Tato píseň je náročnější, proto ji doporučuji dětem před zahájením školní docházky.

The image shows two staves of musical notation in 2/4 time. The first staff contains the melody for the first line of the song, with lyrics: "Tlu-če bu-be - ní - ček tlu-če na bu - ben a svo-lá - vá hol - ky ho - ši pojd'-te ven." The second staff starts at measure 9 and contains the melody for the second line, with lyrics: "Za-hra-jem si na vo-já-ky má-me puš-ky a bo-dá-ky ho-la ho-la hej nik-do ne-meš - kej." The notation includes treble clefs, a key signature of one flat (B-flat), and various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests.

Návrh na realizaci v MŠ

Věk dětí: 3-4

Děti stojí po prostoru třídy a mají připravené ruce na bubnování.

V 1. – 4. taktu chodí děti na místě a bubnují do rytmu. V 5. až 8. taktu děti svolávají pomocí rukou na hoře děti. 9. až 12. taktu si děti dají obě ruce na rameno a představují si, že mají pušky. Stále na místě pochodují. V 16. taktu děti vyskočí do výšky a sednou si na zem.

○ Pásla ovečky

Pá-sla o-ve-čky vze-le-ném há-ječ-ku, pá-sla o-ve-čky včer-ném le - se Já za ni:

10 du-py du-py dup. O-na zas: cu-py cu-py cup. Hou - fem, o - ve-čky, se-ber-te se vše-cky,

17 hou - fem, o - ve - čky, se - ber - te se.

Návrh na realizaci v MŠ

Věk dětí: 3-4

Tato píseň je pomalejší. Děti vnímají rytmus a melodii hudby. Melodie této písně je klidná. Děti se díky písni uklidní a zároveň se vcítí do melodie písně.

Udělají kroužek, kde se všichni drží za ruce.

1. – 8. takt se děti drží za ruce a houpají se v kolenech do rytmu písně. V 10. taktu se děti přestávají houpat a dupají do rytmu: „dupy, dupy dup“. Na slova: „cupy, cupy cup“, děti cupitají na špičkách nohou. 13.– 20. takt se děti opět houpají v kruhu do rytmu písně.

Realizace v MŠ

Tuto aktivitu jsem s dětmi dělala po pohybové hře, jelikož se děti díky písni uklidní. S dětmi jsem vytvořila kroužek. Drželi jsme se za ruce. Nejdříve jsem dětem píseň pustila, a poté zazpívala. Taneček jsme začali tančit již při poslechu písně.

Dětem tanec šel. Po skončení této činnosti jsme si s dětmi sedli a povídali si o tom, co v nich píseň probudila, zda byla pomalá x rychlá nebo smutná x veselá apod. Bylo vidět, že děti píseň vnímaly a dokázaly odpovědět na otázky, které jsem podávala.

- Sedí liška pod dubem

Se-dí liš-ka pod du-bem má pís-ťal-ku a bu-ben na pís-ťal-ku pís-ká a na bu-ben třís-ká

Návrh na realizaci v MŠ

Věk dětí: 3-4

Sedí liška pod dubem, je velice známá píseň u dětí v mateřské škole, tato píseň je jednoduchá, její melodie se snadno zapamatuje. Při této písni jdou ze stoje do tureckého sedu.

V této písničce můžeme použít také hudební nástroje jako rekvizitu. V této písni můžeme rozdělit děti na dvě skupiny. Jedna skupina bude hrát na píšťalku a druhá na bubínek. První skupiny se týká takt třetí a šestý. Ve třetím taktu děti ukážou svou píšťalku a v šestém taktu na ní zahrají. Druhá skupina dětí bude mít bubínek. Ve čtvrtém taktu ukážou bubínek a v osmém taktu na něj zahrají.

- Měla babka, čtyři jablka

Mě-la bab - ka čty-ři jab - ka a dě-dou - šek jen dvě Dej mi bab - ko jed-no jab - ko
bu - de - me mít stej ně

Návrh na realizaci v MŠ

Věk dětí: 5-6

Společná mazurka nebo mazurka ve dvojici. Všichni známe mazurku ve dvojici. S mladšími děti bych doporučovala „společnou“ mazurku. Děti stojí v kroužku.

V prvním a třetím taktu se děti posouvají o krok vpravo. Ve druhém a čtvrtém naopak vlevo.

V pátém taktu děti otáčí hlavou na pravou stranu a podívají se za sebe.

V šestém taktu naopak otáčejí hlavu na levou stranu. Na sedmý a osmý tak se děti pustí a točí se dokola kolem své osy.

Realizace v MŠ

Již je vyzkoušeno, že mazurka má v mateřské škole úspěch. Mazurka nezklamala ani v mém případě. Píseň jsem použila, když jsme s dětmi probírali v mateřské škole rodinu. Bylo vidět, že některé děti již mazurku znají. Proto jsem se rozhodla, že se z dětí stanou na tuto činnost pedagogové. Každé dítě, které mazurku znalo si k sobě vzalo dítě, které mazurku neznalo. Poté jsem nechala dětem chvíli na komunikaci mezi sebou a šli jsme tančit. Viděla jsem zde komunikaci při tanci, kdy „zkušené“ děti napovídali svému partnerovi.

Díky této činnosti děti spolu krásně spolupracovaly, dokonce musím říci, že jsem si všimla i nového kamarádství mezi dětmi. Za pomoci této činnosti rozvíjíme u dětí rytmické cítění.

○ Utekla nám myška

U - te - kla nám my - ška do str - ni - ska, Má - lo nás, má - lo nás, pojd', Mar - ján - ko, me - zi nás,
ne - má - me ji do - ma od vč - e - rej - ška.

9
má - lo nás, má - lo nás, pojd', Mar - ján - ko, me - zi nás!

Návrh na realizaci v MŠ

Věk dětí: 3-4

Děti si stoupnout do kroužku a chytí se za ruce. V prvním až čtvrtém taktu chodí do kolečka na jednu stranu. Při repetici se otočí a změní směr. V 5.– 6. a 9.–10. taktu jdou děti pomalu k sobě a utvoří malé kolečko.

Při sedmém a osmém taktu se vracejí zpět do původního kolečka. Ruce mají vepředu a lákají Marjánku mezi ně. To samé platí i od 11. taktu až do konce.

Díky této písni se děti učí ustupovat. Vidíme to, jak jdou děti do malého kolečka. Musí brát ohled na ostatní děti, aby jim neublížily. Děti také musejí spolupracovat ve společném tanci.

- **Pohybová improvizace**

Improvizace má na děti celkově kladný vliv, co se týká hudebního rozvoje. Tyto činnosti rozvíjí u dětí jejich osobnost, emoce i prožitky. Děti díky improvizaci vnímají hudbu citlivěji, protože rozvíjí dětskou představivost a fantazii. Díky improvizaci můžeme děti pozorovat, jak se při písni hýbají, zda je jim tato skladba příjemná či nikoli. Pohybovou improvizaci nejdříve musíme korigovat. Pedagog dává dětem náměty, jak je možné při písni tancovat.

Pokud se jedná např. o veselou skladbu, děti motivujeme k živějším pohybům (pobíhání v lese, chytání rozfouknuté pampelišky, pohyby kašpárka). Smutnou skladbu můžeme motivovat např. ztrátou jejich oblíbené hračky. Ukolébavku můžeme spojit s hrou „na maminky a tatínky“. Motivujeme je miminkem, které chce spinkat. Pohybujeme se ze strany na stranu, kolébáme miminko apod.

Děti nejdříve učitele spontánně napodobují, až poté se u nich objevuje jejich vlastní citový výraz. Při improvizaci proto nejde jen o vyjádření rytmu a tempa poslouchané hudby.

- **Aktivity zaměřené na pohybovou improvizaci**

- Hra na pohádkové postavy

Pedagog dětem vyrobí kartičky, na kterých jsou znázorněny pohádkové postavy, které děti znají. Děti se posadí do kroužku a každé dítě si vybere jednu kartičku. Děti mají za úkol, co nejvíce znázornit postavu z dané pohádky (Vlk, Červená karkulka, Ježibaba, Čert, Vodník). Ostatní děti sedí v kroužku a hádají, co je to za postavu. Ten, kdo uhádne postavu správně, jde jako další.

- Zrcadlení

Dítě stojí ve dvojicích po třídě. Každá dvojice je k sobě otočena čelem. Jedno dítě si vymýšlí různé pohyby ve stoje. Druhé dítě má za úkol, co nejpřesněji pohyby napodobovat. Může se jednat o jakákoli gesta, které se týkají obličeje a rukou. Pohyby děláme pomalu. Doporučila bych dvojice dětí, kdy jedno z dětí se nestydí a druhé ano. Stydlivé dítě odbourává svůj stud. Pozor, dítě nenutíme k činnosti! Musí chtít samo.

4.3 POSLECHOVÉ ČINNOSTI

Poslechové činnosti pomáhají dětem rozvíjet kladný vztah k tomuto druhu umění, ale zároveň je obohacuje i o jejich emocionální život. Hudba předává dětem znalosti o světě, učí děti oceňovat lidskou práci a vytvořené hodnoty lidí. Poslech také rozvíjí jejich psychickou stránku.

Jak již víme. Hudba nás obklopuje na každém našem kroku již od prenatálního období. Posloucháme ji v televizích, na internetu, v obchodních centrech apod. Není správné, že se z hudby stala kulisa, kterou posloucháme při jakékoli příležitosti. V mateřské škole se snažíme při řízené činnosti tento trend pozměnit.⁴²

V poslechových činnostech nám jde o to, aby děti dokázaly porozumět hudbě.

Díky poslechu hudby se u dětí také rozvíjí sluchové vnímání. Děti rozlišují rytmus (střídání různě dlouhých tónů, např. půlové x čtvrtové), melodii (jednotlivé uspořádání tónů v písni), barvu (rozpoznání hudebních nástrojů), dynamiku (síla zvuku v písni, což se týká jak zpěvu, tak i hudebních nástrojů), gradaci (zesilování zvuku či přidávání hudebních nástrojů), také mohou písně srovnávat (kontrast mezi písněmi). Pomocí hudby se dokážeme ztotožnit s jinou hudební kulturou. Můžeme proniknout do jiných hudebních žánrů světa a také jejich nálad.

Nejen, že rozvíjíme celkově hudbu, ale rozvíjíme i osobnost dětí. Pomocí hudby se děti sebezpoznávají, mohou čelit různým názorům k dané písni a vyměnit si je mezi sebou. Tím pádem se musí smířit, že každé dítě má svůj názor, měl by ho respektovat a porozumět mu.

V této kapitole zde uvedu několik příkladů, kde využíváme poslechové činnosti.

4.3.1 NABÍDKA POSLECHOVÝCH ČINNOSTÍ

Sem můžeme zařadit různé zvuky, týkající se dopravy, zvířat, hudebních nástrojů, anebo také lidské hlasy. Díky těmto činnostem se seznamují s jinými kulturami a tím získávají přehled o okolním světě, který je pro další vývoj dítěte klíčový. Dětem pouštíme krátké, ale za to jasné a formově zřetelné ukázky písně, jelikož nedokážou udržet pozornost delší dobu.

- **Rozlišování zvuků**

- Najdi mě

Děti jsou schované v klubíčku. Jedno dítě, pedagog pohladí a jde se schovat. Pokud je dítě schované, vydá určitý zvuk nebo řekne větu: „najdi mě“. Záleží na předchozí domluvě. Jestli-že děti zvuk uslyší, zvedají se a jdou schované dítě hledat. Ten, kdo najde schovaného kamaráda první, vyhrává. Tuto činnost můžeme ukončit kdykoli. Doporučuji až po vystřídání všech dětí.

⁴² LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006, s. 137

- Odkud přicházím?

Tuto činnost můžeme hrát jak ve dvojici, tak i ve skupině. Nejdříve si všechny děti zakryjí oči rukama, či šátkem. Pedagog vytáhne jedno dítě, které si šátek sundá. Dítě, které si učitel vytáhl bude vydávat zvuk. Cílem této hry je poznat podle sluchu, odkud zvuk vychází. V průběhu činnosti mění své postavení ve třídě.

Díky této činnosti se u dětí rozvíjí ve sluchové vnímání. Děti odbourávají strach a pocit nejistoty v mluvení, což vede ke zvýšení jejich sebedůvěry.

- Jdi za zvukem

Dítě má v této činnosti zakryté oči. Úkolem je jít za zvukem poslepu.

- Poznáš hudební nástroj?

Cílem této aktivity, je rozeznání hudebních nástrojů. Děti jsou otočeny zády k pedagogovi. Pedagog zahraje na jeden hudební nástroj. Úkolem dětí je poznat hudební nástroj podle zvuku. Sem zařazujeme základní hudební nástroje, které děti znají.

- **Kontrast hudby**

- Hluboký x vysoký tón

Děti sedí při hudebním nástroji např. xylofon. Pedagog vždy zahraje dva tóny. Jeden z nich musí být vyšší než ten druhý. Děti mají za úkol poznat, který tón je hlubší a který vyšší. Při začátku této činnosti, používáme tóny, které jsou mezi sebou rozsahově daleko. Postupně rozsah dvou tónů můžeme snižovat. Pokud nechceme, aby děti seděly, mohou například při vysokém tónu zatleskat a při hlubokém zadupat.

- Silná x slabá melodie

Tuto činnosti můžeme provádět při zpěvu písně. Děti se zaposlouchají do melodie. Tam, kde hudební nástroj např. klavír zeslabuje, děti zeslabují svůj hlas a naopak.

Tato činnost děti velice baví, je pro ně zajímavá a je vidět, že je pro ně i nová. Pokud tuto činnost děti zvládají při pomalém tempu, můžeme přidávat různé rychlosti.

- Rychlé x pomalé tempo

K této činnosti používám nejraději tamburínu, která je dobře slyšet. Děti běhají po třídě v tempu, které udávám tamburínou. Pokud tamburínu zpomaluji, děti z běhu přecházejí do chůze. Pokud přidávám rychlejší tempo, děti začínají opět běhat.

- Krátké x dlouhé tóny

Dlouhé a krátké tóny s dětmi nacvičuji u klavíru, kde je dobře slyšet krátký a dlouhý tón. Pokud zahrají krátký tón, děti zafrkají na frkačku. Jestli-že se jedná o tón dlouhý, použijí píšťalku.

4.3.1.1 Živá hudba

Při této činnosti používáme hudební nástroj, ale nezpíváme u něj. Děti se soustředí na danou melodii písně, kterou poznají a musí rozluštit, co se za danou píseň hraje. Také můžeme zpívat bez doprovodu na hudební nástroj. V této činnosti jde spíše o atmosféru a cit, kterým učitelka skladbu hraje či zpívá. Děti vycítí opravdovost jejího vystoupení.

4.3.1.2 Reprodukovaná hudba

Reprodukované hudby se nemůžeme vzdát, i když má živá hudba přednost. V reprodukováné hudbě ztrácejí děti emocionální náboj. Děti interpreta písně nevidí, pouze ho slyší. Při reprodukováné hudbě se snažíme volit známé lidové písně. Nejlépe s jednoduchou melodií. Můžeme využít také písně moderní.

4.3.1.3 Populární hudba

Populární hudba je velice aktuální. Pro děti je tato hudba dle mého nejbližší, jelikož se s ní často setkávají ve svém okolí, ať už v televizi nebo v autě. Tato hudba vede děti k taneční improvizaci, proto populární hudba především rozvíjí pohybové schopnosti.

4.3.1.4 Vážná hudba

Naším cílem je, aby děti porozuměly hudbě, proto je pro nás oporou spíše hudba vážná. Vážná hudba má k dispozici ukázky, díky kterým dokážeme dětem hudbu lépe přiblížit. Tato hudba nemusí plnit jen funkci vzdělávací, ale také relaxační a motivační. Díky této hudbě můžeme děti motivovat např. k výtvarnému projevu. Uvedu příklad: Dětem pustíme skladbu od Bedřicha Smetany: Vltava. Děti se do skladby zaposlouchají a pokoušejí se melodii pomocí barev a štětce přenést na čtvrtku.

U dětí se díky klasické hudbě rozvíjí smyslové vnímání, jejich paměť, pozornost, fantazie a i představivost. Děti musí být seznámeny se základními termíny v oblasti hudební. Poslech by neměl trvat déle než 2 minuty.

- **Poslech skladby**

Jak jsem již zmiňovala, děti by měly být před poslechem skladby seznámeny se základními termíny. Po poslechu skladby si povídáme o pocitech dětí. Co u nich skladba vzbuzovala, jak na ně působila. Rozvíjíme u dětí citové vnímání. Pomocí poslechu hudby dokážeme děti motivovat ke hře na hudební nástroj nebo k aktivnímu provozování hudby.⁴³

4.4 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

Dětem hudební nástroje dáváme již od raného věku. Rozvíjíme dětskou představivost, fantazii a jejich tvořivost. Podporujeme u nich také hudební vnímání, sluchový rozvoj a smysl pro rytmus. V mateřské škole vedeme děti spíše k elementární hudební výchově, tím jsou myšleny nejjednodušší prvky muzicírování, které by měli zvládnout všechny děti.

U tříletých dětí je základní aktivitou hra na tělo. Hra na tělo se často kombinuje s říkadly či rozpočítadly. U dětí starších se používají tzv. hudební kontrasty, které děti vyjadřují změnou pohybu.

Kontrasty, o kterých mluvím jsou např.: zrychlení x zpomalení tempa, silný x slabý zvuk, vysoká x nízká poloha apod.

Tyto činnosti můžeme používat např. do začlenění kolektivu, kdy se dítě uvolní a zapojí samo.

- **Hra na tělo**

Pomocí této hry rozvíjíme u dětí jemnou motoriku. Díky této hře rozvíjíme také rytmické a metrické cítění u dětí. Tělo jakožto hudební nástroj je pro děti to nejjednodušší. Tím mám na mysli ruce a nohy, které budeme využívat. U hry na tělo jde o doprovod každého slova, věty či básně určitým zvukem např. tleskání, klepání či dupání. Ze začátku volíme slova, která jsou jednoduchá. Dále můžeme přejít na básničky, které obsahují buď osminové nebo čtvrté noty. Osminový či čtvrtý rytmus je pro děti v tomto věku nejjednodušší.

⁴³ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006

Jakmile si dítě tento rytmus osvojí, můžeme přidávat složitější rytmy. Nejprve vybíráme jednoduché říkanky, básničky či písničky. Text musí odpovídat pravidelnému sledu not osminových či čtvrtových. Jako příklad uvádím vlastní píseň Jaro kouká, kde se jedná o pravidelnost not čtvrtových.

Jaro kouká

Kateřina Tonárová Kateřina Tonárová

Kyt - ka vo - ní ví - tr fou - ká zi - ma kon - čí ja - ro kou - ká

- **Hra na tělo v pauze**

Dětem musíme pomoci lépe vnímat metrum písně, které je chceme naučit. V písních je důležitý jejich zápis, kde vidíme jak noty, tak i pomlky, které jsou potřeba dodržovat. Jelikož chceme píseň, co nejvíce využít, je možno v pomlkách doprovázet píseň zvukově či pohybově. V pomlkách se nezpívá ani nehraje na hudební nástroje. V této ukázce představím píseň, kde se pomlky objevují. Hru na tělo v pauze můžeme využít v jakékoli písni, kde se nachází pomlky.

Dle mého názoru je tato aktivita velice zábavná a děti velice baví. Díky těmto hrám mohou děti poznávat sama sebe. Tyto hry můžeme využívat např. při seznamování, kdy děti mohou aktivitu dělat spolu. Např. spolu tleskat.

- Kočka leze dírou – lidová píseň

Kočka leze dírou

The image shows a musical score for the song 'Kočka leze dírou'. It consists of two systems of music. The first system has two staves: 'Zpěv' (Vocal) and 'Tleskání' (Clapping). The vocal line is in 2/4 time and contains the lyrics: 'Ko-čka le-ze dí-rou pes ok - nem pes ok - nem, ne-bu-de-li pr-šet nez-mok - nem,'. The clapping line has rests and 'x' marks indicating claps. The second system also has two staves: 'Zpěv' and 'Tleskání'. The vocal line continues with the lyrics: 'ne - bu - de - li pr - šet nez - mok - nem'. The clapping line has rests and an 'x' mark at the end.

Realizace v MŠ

Tuto aktivitu jsem zkoušela s dětmi v mateřské škole, jelikož tuto píseň mají moc rády. Pracovala jsem s dětmi ve věku 4-6 let. Aby děti pochopily, co po nich vyžadují, předvedla jsem jim píseň s tleskání. Následně jsme všichni zpívali a tleskali spolu. Po vyzkoušení, jsem nechala děti zpívat a vždy když se objevila v notách pomlka jsem dětem dala pokyn na tlesknutí. Následně jsme tleskání zaměnili za dupání.

Děti tato píseň zaujala, ale musím říci, že to lehké nebylo. Děti ve věku 5-6 let tuto píseň zvládaly dobře.

○ Myška

Myška

Kateřina Tonárová

Kateřina Tonárová

Zpěv
Myš-ko, myš-ko, kam-pak jdeš? Já jdu, já jdu na sou - těž Co-to ne-seš v pytlí - čku?

leskání

10
Zpěv
Ma - lo - va - nou ves - tič - ku

Tlesk

4.4.1 HRA NA ORFFOVY NÁSTROJE

Cíle hry na Orffovy nástroje⁴⁴

- Motivace ke hře na svůj vlastní hudební nástroj
- Rozvoj spolupráce a sociálního citění
- Rozvíjení estetického vnímání
- Rozvoj jemné motoriky a koordinaci pohybů
- Rozvíjení tvořivosti a představivosti
- Rozvíjení sluchových schopností – rozpoznávání tónů (síla, délka, výška apod.)
- Rozvíjení rytmického citění

⁴⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006, s. 101

Orffovy nástroje neboli lehkoovladatelné nástroje jsou rozděleny do dvou základních skupin:

4.4.1.1 Rytmické nástroje

S rytmičtými nástroji se často setkáváme v mateřských školách. Manipulaci s těmito nástroji zvládnou i nejmenší děti. Mezi rytmičtými nástroji patří: bubínek, ozvučná dřívka, tamburína, rourový bubínek, triangl, činel, prstové činelky a další.

Tyto nástroje vydávají pouze zvuky, nikoli tóny, proto s těmito nástroji lze hrát jen rytmus či metrum písně. Melodie hrát nelze. Příkladám zde nejčastější rytmičtými nástroji, které se používají v mateřské škole:

- **Hůlky – nebo také ozvučná dřívka**

Ozvučná dřívka používáme tak, že vydávají zvuk bitím o sebe. Jestli-že chceme hrát na hůlky, držíme každou hůlku v jedné ruce. Dřívko držíme třemi prsty na konci. Pakliže držíme hůlky správně, uslyšíme krátký zvuk, který vytváří. Díky ozvučným dřívkám můžeme hrát především rytmus říkadel nebo rytmus krátkých písní.

- **Rolničky**

Rolničky se skládají z několika zvučných rolničků, které jsou připevněny např. na dřevěné rukojeti či provázku. Nástroj se drží všemi prsty, na konci dřevěné rukojeti, protože pokud bychom drželi nástroj za rolničky, nevydá nám žádný zvuk. Díky třesu ruky nám vzniká zvuk z rolničků.

- **Rámový bubínek**

Rámový bubínek se skládá z jedné blány, kterou má z jedné strany a rámu. Rám slouží k držení bubínku, ve kterém se nachází otvor pro prostředníček. K bubínku patří také plstěná palička, díky které bubínek vydává pěkný zvuk.

- **Rumbakoule**

Nástroj se drží v jedné ruce, nejčastěji v pravé. Díky úderům do druhé dlaně získáváme rytmickou přesnost.

- **Tamburína**

Tamburína se velmi podobá rámovému bubínku. Avšak v rámu tamburíny se nacházejí malé kovové talířky, které při úderu ruky vydávají chrastivý zvuk. Tamburínu můžeme držet v jakékoli ruce. Zvuky vydáváme pomocí třesením ruky, úderem do dlaně, stehna či kolena.

- **Triangl**

Triangl vypadá spíše jako kovový nedodělaný trojúhelník, který se drží za nylonové vlákno. Na triangl se hraje pomocí kovové tyčinky. Jinak na triangl nelze hrát. Hraje se úderem pomocí tyčinky na vodorovnou část trianglu. Triangl má velmi výrazný zvuk, proto se také využívá především v půlových a celých notách. Zvuk vydáváme také v pomlčkách či k ukončení písně.

4.4.1.2 Melodické nástroje

Melodické nástroje na rozdíl od rytmických vydávají tóny, proto jsem pro děti v mateřské škole náročnější. Jestliže chceme melodické nástroje používat v mateřské škole, používáme tu nejjednodušší cestu. Myslím tím hru na jednom, dvou či třech kamenech melodického nástroje.

Dětem dáváme nástroj jen pokud jsou na něm kameny, které v písni využijeme. Melodické nástroje využíváme k improvizaci dětí.

Nástroje máme umístěné tak, aby hlubší tóny nástroje byly vlevo. Paličky od nástroje držíme lehce, díky lehkému držení paličky dochází po úderu ke správnému tónu nástroje.

4.4.1.3 Písně s doprovodem hudebních nástrojů

Děti v každém případě musí spolupracovat a tolerovat ostatní děti.

Díky hudebním nástrojům, si dítě snáze zapamatuje text písně. Začíná také projevat zájem o hudbu.

Pomocí hudebních nástrojů se u dítěte projevuje radost z naučené písně, básně. Začlenění nového dítěte do kolektivu je pomocí hudby a hudebních nástrojů mnohem jednodušší.

Děti si navzájem pomáhají a vycházejí si vstříc.

- To je on, malý slon

To je on, malý slon

E. Hradecký/ M. Florian

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of two systems. The first system contains the first two lines of the song. The second system contains the next two lines, starting at measure 8. The vocal line is on a treble clef staff, and the triangle accompaniment is on a separate staff below it, marked 'Triangl'. The lyrics are: 'To je on ma-lý slon co se u-čí na trom-bón. Zdví-há cho-bot jak trom-bón, za-trou-bí, když dáš bon - bón. To je on ma - lý slon, co se u - čí na trom - bón.'

Návrh na realizaci v MŠ

Děti zpívají píseň. U některých jedinců se objevuje hudební nástroj: Triangl. Jejich úkolem je na každou 1. notu v taktu, tzn. přízvučnou dobu zahrát na nástroj. Děti se vystřídají.

- Šel tudy, měl dudy

Šel tudy, měl dudy

Lidová píseň z čech

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three staves:

- Vocal line:** The melody is written in a treble clef. The lyrics are: "Šel tu-dy měl du-dy a-ni ne-za pís-kal bo - dejžmu ty du-dy ra - rá-šek roz - třís-kal".
- Dřívka (Woodblock):** The accompaniment is written in a treble clef, consisting of a steady eighth-note pattern.
- Bubínek (Drum):** The accompaniment is written in a treble clef, consisting of a steady eighth-note pattern.

Návrh na realizaci v Mš

Děti jsou rozděleny do dvou skupin. Jedna skupina hraje na ozvučná dřívka a druhá na bubínek. Děti se po písničce mohou vystřídat.

- Houpy, houpy

Houpy, houpy

Moravská

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of four staves. The first staff is the vocal line with lyrics: "Hou-py hou-py koč-ky sněd ly krou-py ko-tát-ka se hně-va-ly, že jim ta-ky ne-da-ly". The second staff is for Hůlky (clappers), the third for Bubínek (bubblers), and the fourth for Tamburína (tambourine). All instrumental parts follow a simple rhythmic pattern of quarter notes.

Návrh na realizaci v MŠ

V této písni jsou děti rozděleny do tří skupin. První skupina hraje na tamburínu, druhá na hůlky, třetí na bubínek. Po skončení písně se mohou děti vystřídat v hudebních nástrojích. Na tuto píseň si můžeme také zatančit.

V prvním a druhém taktu se děti pohupují ze strany na stranu. 3. – 4. takt: děti předvádějí, jak si kočky berou kroupy. V šestém taktu děti zvedají ukazováček, se kterým hrozily kočičky. V posledním taktu děti otáčí ze strany na stranu.

Tato aktivita u dětí rozvíjí rytmické cítění, spolupráci a psychiku.

- Až já půjdu na kopeček

Až já půjdu na kopeček

V. Ptáček / F. Hrubín

Zpěv

Až já pů-jdu na ko-pe-ček, na ko-pe-ček, za-zvo - ním tam na zvo-ne-ček na zvo-ne-ček

Činelky

Ozvučná dřívka

9

na zvo - ne - ček ci - li - link na bu - bí - nek břin - ky, břínek.

Činelky

Ozvučná dřívka

Detailed description: The image shows a musical score for the song 'Až já půjdu na kopeček'. It consists of two systems of three staves each. The top staff is for the vocal line (Zpěv), the middle for xylophone (Činelky), and the bottom for rhythm sticks (Ozvučná dřívka). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The first system covers measures 1-8, and the second system covers measures 9-16. The lyrics are written below the vocal line.

Návrh na realizaci v MŠ

V této písni hrají činelky pouze na těžké doby. Ozvučná dřívka hrají rytmus písni. Stejně jako u předchozích písni se děti prostřídají v hudebních nástrojích.

- Těžký život

Těžký život

P. Jurkovič / J. V. Svoboda

Zpěv

Zná-te pře-ce jež-ky, jež-ci cho-dí pěš-ky. A-si do-ma za-po-mně-li svo-je ko-lo - běž-ky.

Ozvučná dřívka

Bubínek

Návrh na realizaci v MŠ

Do této písně jsem použila nástroje: bubínek a hůlky. Na hůlky děti hrají rytmus písně. Bubínek hraje vždy na první dobu v písni.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo poskytnout nabídku hudebních činností, které rozvíjí osobnost dítěte. Také jsem chtěla dokázat, že rozvoj osobnosti souvisí s hudebními činnostmi v mateřské škole. Díky hudebním činnostem se děti dokážou lépe začlenit do nového kolektivu dětí, rozvíjíme u nich hudební vnímání, fantazii, představivost apod. To dokazují odbornými zdroji i svými osobními zkušenostmi z mateřské školy, ve které pracuji. Mohu potvrdit, že hudební činnosti v mateřské škole ovlivňují a rozvíjejí u dětí osobnost.

Při psaní bakalářské práce jsem se setkala s určitými problémy, jak při praxi v mateřské škole, tak i v oblasti teoretické. Díky prostudované literatuře jsem zjistila, že rozvoj osobnosti souvisí s hudební výchovou ještě více než bylo v mém očekávání. Při psaní bakalářské práce jsem měla problém s uchopením tématu v souvislosti s hudebními činnostmi v mateřské škole, i když je literatury na toto téma dostačující, hledala jsem další a další zdroje, které by mi v mé bakalářské práci pomohly. Při realizaci některých písní jsem měla problém s vysvětlením.

Bylo vidět, že některé děti tak často hudební nástroje nepoužívají. Ve většině případech se s nástroji v mateřské škole seznamují. V rodinách nejsou vedeny. Dle mého je to chyba, protože hra na hudební nástroje dokáže děti uklidnit a zároveň je pro ně koníčkem, který je baví.

Dle mého úsudku byli z velké části cíle splněny. V mé bakalářské naleznete nabídku hudebních činností, ve kterých se dítě rozvíjí. U některých činností uvádím i svou realizaci a postřehy z činností, které jsem s dětmi dělala.

Z vlastní zkušenosti z výuky v mateřské škole vím, že hudební činnosti hrají v předškolním věku důležitou roli, kterou si často pedagogové ani rodiče neuvědomují.

Hudba probouzí u dětí pozitivní emoce a prohlubuje představivost a fantazii. Ovlivňuje i fyzický rozvoj a následně i psychickou pohodu dítěte.

Hudební činnosti tak přispívají k celkovému rozvoji osobnosti dítěte.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá rozvojem osobnosti dětí předškolního věku prostřednictvím hudebních činností. Cílem bakalářské práce je poukázat na vztah mezi hudbou a vývojem dítěte a zhodnotit pozitivní účinky hudebních činností vzhledem k osobnostnímu rozvoji. Dále přikládám hudební činnosti, které přispívají k hudebnímu vývoji dítěte.

Summary

This bachelor thesis deals with the development of the personality of preschool children through musical activities. The aim of the bachelor thesis is to point out the relationship between music and the development of the child, to evaluate the positive effects of musical activities with respect to personal development. I also present musical activities that develop the child's musical development.

SEZNAM LITERATURY

- ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- FRANĚK, Marek. Hudební psychologie. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0965-2.
- HELUS, Zdeněk. Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-888-0.
- JURKOVIČ, Pavel. Od výkřiku k písničce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-750-3.
- KODEJŠKA, M. Hudební výchova dětí předškolního věku. II. Hudební prostředí v rodině a mateřské škole. Praha: Karolinum 1991, ISBN 80-7066-488-6.
- KODEJŠKA, Miloš a VÁŇOVÁ, Hana. Hudební výchova dětí předškolního věku. Vydání první. Praha: Karolinum, 1989-1991. 2 svazky (87, 60 stran). ISBN 80-7066-488-6.
- KODEJŠKA, Miloš. Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3.
- KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 9788072908851.
- LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti v předškolním vzdělávání. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006. 165 stran. ISBN 978-80-87553-65-7
- RAKOVÁ, Milena, Ljuba ŠTÍPLOVÁ a Alena TICHÁ. Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími. Vydání druhé. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1081-8.
- ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
- SEDLÁK, František. Hudební vývoj dítěte: analytická studie. Praha: Supraphon, 1974. Comenium musicum (Supraphon).
- SEDLÁK, František. Úvod do psychologie hudby: Určeno pro posl. fak. pedagog., filozof. a AMU. [Díl] 2. 1. vyd. Praha: SPN, 1986. 140 s.

- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. Hudební psychologie pro učitele. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2
- TICHÁ, Alena. Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-318-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie osobnosti. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN isbn978-80-246-1832-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-0956-0.
- VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2002. ISBN 80-708-2842-0.
- ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSKÁ a kol. Hudební výchova v mateřské škole. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN 80-04-24939-6

INTERNETOVÉ ZDROJE

BREJCHOVÁ, Miloslava. Rozvoj komunikačních dovedností dětí předškolního věku prostřednictvím hudebních činností. Plzeň, 2018. Bakalářská práce, Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Daniela Mandysová
DeCasper, AJ, & Prescott, PA (1984). Vnímání mužských hlasů lidskými novorozenci: Preference, diskriminace a posilování hodnoty. *Vývojová psychobiologie*, 17 (5), 481–491. <https://doi.org/10.1002/dev.420170506>

Hudební vývoj – PROBLEMS OF THE CHILD MUSICAL DEVELOPMENT AND THE IMPROVEMENT Ě TE A NÁPRAVA ZA. 5dok SE – Plattform för delning av dokument [online]. Copyright ©. 2023 [cit. 15.06.2023]. Dostupné z: <https://5dok.org/article/hudebn%C3%AD-v%C3%BDvoj-problems-child-musical-development-improvement-n%C3%A1prava.zpnxk6gr>

Children and Music: Benefits of Music in Child Development. Bright Horizons [online]. 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.brighthorizons.com/family-resources/music-andchildren-rhythm-meets-child-development>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 25.06.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Píseň: „Pásla ovečky“ – dupání	II
Obrázek 2 - Píseň: „Pásla ovečky“ – cupitání	II
Obrázek 3 - Píseň „Uvjíme věneček“ – Zpěv písně a hledání „květiny“	III
Obrázek 4 - Píseň „Kočka leze dírou“ – Zpěv a rytmizace písně.....	IV

Příloha – fotodokumentace písní

Obrázek 1 - Píseň: „Pásla ovečky“ – dupání

Obrázek 2 - Píseň: „Pásla ovečky“ – cupitání

Obrázek 3 - Píseň „Uvíváme věneček“ – Zpěv písně a hledání „květiny“

Obrázek 4 - Píseň „Kočka leze dírou“ - Zpěv a rytmizace písně